

Nr 130

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgifterna i postverkets tidningsrörelse jämte motioner.

(4:e avd.)

Propositionen

I propositionen nr 112 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag ur statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 april 1970 berätt riksdagen tillfälle att avge yttrande i anledning av vad i statsrådsprotokollet anförts om avgifterna i postverkets tidningsrörelse.

I propositionen redovisas de riktlinjer som i fortsättningen avses gälla vid bestämmandet av avgifterna i postverkets tidningsrörelse. I fråga om formerna för bestämning och utformning av tidningsavgifterna avses den av 1961 års riksdag anvisade ordningen alltså skola tillämpas. Detta innebär att avgifterna fastställs av Kungl. Maj:t sedan överläggningar ägt rum mellan postverket och företrädare för tidningsutgivarna.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1208 av herr Thorsten Larsson m. fl. och II: 1416 av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t redovisar i motionerna angivna principiella synpunkter,

dels de likalydande motionerna I: 1207 av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl. och II: 1413 av herrar Fäldin och Dahlgren vari hemställts att riksdagen måtte dels besluta avslå propositionen, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om förslag angående avgifter i postverkets tidningsrörelse grundade på principen om "pris efter bärkraft",

dels motionen II: 1415 av fru Ryding och herr Hermansson vari hemställts 1. att riksdagen avslår propositionen, 2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utarbetande av ett nytt förslag om avgifter i postverkets tidningsrörelse enligt i motionen anförda riktlinjer,

dels motionen II: 1414 av herrar Green och Nilsson i Östersund vari hemställdes att riksdagen uttalar sig för att man inom departementet prövar frågan om subventioner till den mindre dagspressen och att man av den övriga pressen tar ut full kostnadstäckning för postdistributionen i enlighet med de förslag som anförts i propositionen.

Vidare har utskottet behandlat de likalydande — vid riksdagens början väckta — motionerna I: 487 av fru Wallentheim m. fl. och II: 557 av herr Zachrisson m. fl. vari hemställdes att riksdagen måtte uttala att av den kommersiella veckopressen och pornografiska tidskrifter bör uttagas full kostnadstäckning för postbefordran och att detta uttalande gives Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet

I propositionen erinras om att 1966 års riksdag anhållit om utredning i syfte att åstadkomma en mer differentierad och kostnadsföljksam konstruktion av taxorna i postverkets tidningsrörelse. I det i riksdagens skrivelse åberopade betänkandet av bevillningsutskottet framhölls i sammanhanget att det kunde bli aktuellt att ompröva den inbördes avgiftsrelationen mellan olika typer av tidningar. Den företagsekonomiska målsättningen för avgiftspolitikerna i tidningsrörelsen måste också enligt utskottet beaktas vid utformningen av taxsystemet. En viss subventionering av tidningarna via postavgifterna torde dock inte kunna undvikas under en övergångsperiod. Det borde emellertid enligt bevillningsutskottet tillses att den successiva anpassningen av taxorna till de faktiska distributionskostnaderna skedde med minsta möjliga tidsutdräkt.

Den i anledning härav tillsatta tidningstaxeutredningen har framlagt förslag om vilka riktlinjer som bör läggas till grund vid utformningen av de framtida tidningsavgifterna för att kostnadstäckning och kostnadsföljksamhet skall uppnås i postverkets tidningsrörelse. Utredningen har även tagit upp frågan om ett särskilt anslag över riksstaten för att täcka underskottet i tidningsrörelsen. Utredningen har ställt sig positiv till att en sådan medelsanvisning sker med belopp motsvarande det av postverket beräknade särskildkostnadsunderskottet. För det fall statsbidrag anses böra begränsas till vissa grupper av tidningar har utredningen även skisserat en tänkbar gruppindelning efter tidningarnas karaktär.

Departementschefen har i stort anslutit sig till de av utredningen förordade riktlinjerna. Han har emellertid förklarat sig inte vara beredd att tillstyrka någon medelsanvisning över ett särskilt riksstatsanslag för att täcka underskottet i tidningsrörelsen. I fråga om takten i anpassningen av taxorna framhåller departementschefen vidare att han är medveten om att en alltför snabb avtrappning av underskottet kan skapa problem för åtminstone vissa

delar av pressen. Anpassningen anses med hänsyn härtill böra ske på någon sikt varvid målsättningen emellertid skall vara klar. De avgifter som årligen fastställs bör sålunda — förutom läckning av kostnadsökningen sedan närmast föregående avgiftshöjning — medge en påtaglig inhämtning av underskottet.

I anledning av dessa uttalanden har i motionerna I: 1208 och II: 1416 framhållits att departementschefens avvisande av en utjämning över budgeten av det av postverket framräknade underskottet måste komma att medföra stora svårigheter för spridningen av dagstidningar. Det vore därför av utomordentlig vikt att frågan om täckande av nämnda underskott inte avgörs på sådant sätt att spridningen av tidningar till allmänheten försvåras. Vidare erinras om att den av riksdagen för ett år sedan beslutade samdistributionsrabatten främst avser att underlätta tidningsspridningen till och inom tätorter. Detta markerar enligt motionärerna betydelsen av att avgifterna i postverkets tidningsrörelse inte höjes i sådan takt att distributionen till glesbygderna starkt fördyras och tidningsläsarna där ytterligare diskrimineras. Frågan om ett stalligt driftbidrag anses därför böra bli föremål för förnyade överväganden av statsmakterna.

Yrkanden av liknande innebörd har framförts i motionerna I: 1207 och II: 1413 samt II: 1415.

Vad motionärerna sålunda anfört till stöd för sina yrkanden finner utskottet i och för sig värt beaktande. Utskottet har dock inte funnit sig berett att i princip frångå Kungl. Maj:ts förslag men finner det angeläget att den förordade avtrappningen av underskottet sker i en långsammare takt än vad som synes ha förutsatts av tidningstaxeutredningen. Avgifterna bör med beaktande härav fastställas av Kungl. Maj:t först sedan reella överläggningar i taxefrågan ägt rum mellan postverket och företrädare för tidningsutgivarna. Utskottet finner det vidare önskvärt att Kungl. Maj:t inom en kortare tidsrymd än den i propositionen angivna fyraårsperioden återkommer till riksdagen med en redovisning av resultatet av utvecklingen på området. Riksdagen skulle då med ledning härav få tillfälle att pröva i vilka former full kostnadstäckning i postverkets tidningsrörelse bör komma till stånd.

I de vid riksdagens början väckta motionerna I: 487 och II: 557 samt i motionen II: 1414 har frågan om en differentiering av avgifterna samt av systemet för underskottets avveckling tagits upp. Utskottet finner i likhet med motionärerna vissa skäl tala för att grupper av tidningar, vilkas distribution från samhällseliga synpunkter kan framstå som önskvärd eller angelägen, medges längre tid med avseende å underskottets avveckling medan i gengäld för andra tidnings- och tidskriftsgrupper, såsom exempelvis den "kolorerade" veckopressen och pornografiska tidningar, full kostnadstäckning omedelbart uttas. Att differentiera tidningarna med hänsyn till deras syfte, innehåll etc. synes emellertid innebära svårbemästrade klassificerings- och gränsdragningsproblem samt medföra svårigheter av administrativ art.

Utskottet är därför f. n. inte berett att förorda en sådan ordning men anser att frågan lämpligen bör uppmärksammas i samband med en kommande redovisning för riksdagen av taxesystemets verkningar. I sammanhanget vill utskottet f. ö. erinra om att — på riksdagens begäran — åt 1968 års litteraturutredning uppdragits att verkställa en samlad prövning av frågan om ekonomiskt stöd till utgivning av tidskrifter.

Vad utskottet i det föregående anfört torde i vissa avseenden innebära ett tillgodoseende av yrkandena i motionerna I: 1208 och II: 1416 rörande bl. a. en sådan utformning av taxesystemet att spridningen av dagstidningar ej försvåras, motionen II: 1414 om subventioner till den mindre dagspressen och full kostnadstäckning för övrig press samt motionerna I: 487 och II: 557 om full kostnadstäckning för den kommersiella veckopressen och pornografiska tidskrifter.

Vidare följer härav att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna I: 1207 och II: 1413 att riksdagen avslår propositionen och begär förslag om avgifter grundade på principen "pris efter bärkraft". Detsamma gäller yrkandena i motionen II: 1415 att riksdagen avslår propositionen och begär ett nytt förslag i ämnet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 1207 och II: 1413,
2. att riksdagen avslår motionen II: 1415,
3. att riksdagen i anledning av departementschefens uttalanden och motionerna I: 1208 och II: 1416, I: 487 och II: 557 samt II: 1414 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande avgifterna i postverkets tidningsrörelse.

Stockholm den 19 maj 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 131; dock att herr Zachrisson (s) deltagit i stället för herr Mellqvist (s).